

Fortællinger om den grønlandske is, der smelter, giver gåsehud

Af Julie Berthelsen, grønlandsk kunstner, og Gitte Seeberg, generalsekretær i WWF Verdensnaturfonden. Bragt i Politiken 29. oktober 2014.

Borte er for længst de dage, hvor klimaforandringerne var abstrakte. I Grønland har de allerede i dag meget konkrete konsekvenser for traditionel levevis, natur, dyreliv og ældgammel kultur. Grønlænderne er et sejt folk. De har i årtusinder levet i nogle af verdens mest ugæstfri og ufremkommelige egne. De har tilpasset sig og igen og igen fundet nye veje til at overleve ved at bruge de gaver, naturen stiller til rådighed. Med hundeslæden har de forceret lange stræk af havis, med kajakken og konebåden har de trodset det åbne hav og med snilde og mod har de skaffet sig mad i de ofte golde landskaber.

Mange i Grønland lever ikke længere, som man gjorde engang. Men for de, der i dag er tættest på naturen og stadig lever af og i den, sker forandringerne i klimaet nu så hurtigt, at det er svært at tilpasse sig, selvom grønlænderne netop har mestret denne kunst i årtusinder.

I forbindelse med et af WWF Verdensnaturfondens projekter i Grønland, er der blevet foretaget en stribe interviews med indbyggere i det nordligste Grønland. Og helt deroppe i Qaanaaq og Siorapaluk, Grønlands nordligste bygd, hvor der er kortere til Nordpolen end til hovedstaden Nuuk i syd, der hvor der burde være koldest, lyder fortællingerne samstemmende, at klimaforandringerne ikke længere er abstrakte. De er for længe siden blevet synlige.

Det er nu benhård, konkret hverdag, at isen smelter under fødderne på folk. Hvor der tidligere var havis så langt øjet rakte, ja faktisk dukkede det åbne hav først op 100 kilometer ude, er der nu kun omkring ti kilometer til iskanten. Samtidig, fortæller de lokale, er perioden med stabil havis om vinteren i løbet af 10-15 år blevet tre-fire måneder kortere. Før kunne man køre på isen fra oktober, nu er det nogle gange først muligt i januar, hvor det totale polarmørke for længst har indfundet sig.

Den is, der lægger sig er samtidig tyndere og bryder også op tidligere. Det er naturligvis alvorligt for den store del af befolkningen, der har havisen som arbejdsplads og bruger den som transportvej. Når de modigste alligevel begiver sig ud på isen, sidder pårørende efterladt med tilbageholdt åndedrat og håber isen holder.

Man får gåsehud ved tanken om, at denne udvikling er sket på så få år. For det handler jo ikke bare om, at en kultur er ved at gå tabt: Hundeslædekørslen, samspillet med havisen. Det er skidt nok, men det handler jo også om liv og død og en måde at leve livet på.

I Siorapaluk har mange opgivet ævred, flere og flere flytter bort og de, der er blevet tilbage – under 50 i alt – frygter, at bygden bliver helt affolket.

Artiklens forfattere i Grønland, Julie Berthelsen og Gitte Seeberg. (Foto: WWF Verdensnaturfonden).

Mange er flyttet til Qaanaaq, der er væsentlig større, men også her er det de færreste, der slår sig på den traditionelle livsstil funderet omkring havisen. En af dem er en tiendeklasses elev, der fortæller, at han håber, han også i fremtiden kan leve som fanger – men at det jo afhænger af, hvordan vejret bliver ...

Så som så mange gange før, er man i klimaets vold. De forandringer, der sker, er befolkningen i Qaanaaq og Siorapaluk ikke selv skyld i. Det ved de godt. Det er os her i Vesten, der med vores voldsomme udledning af CO₂ er med til at drive klimaforandringerne. Derfor lyder deres opfordring også, at der investeres mere i vedvarende energi, at vi begrænser vores udledning af klimagasser og at vi begrænser olieudvindingen, så de kan fortsætte med at leve det liv, de kender bedst.

Selvom vi her kun har beskrevet forandringerne i det nordligste Grønland, er det ingen steder i Arktis muligt at overse de ændringer, der finder sted. Temperaturen stiger der dobbelt så hurtigt, som i resten af verden og klimaet i det øvrige Grønland er også blevet langt mere ustabil i løbet af den seneste generation. Men hvor det måske er nyt, at forandringerne er blevet så konkrete, har videnskabsmændene jo længe peget på, at det er den vej, det går i øjeblikket. På FN's klimapanel's topmøde i København lancerede forskerne efter syv år deres femte statusrapport over klodens klima.

Det står skidt til, slog forskerne endnu en gang fast. Men det er ikke for sent at bremse udviklingen, inden hele verden vil mærke konsekvenserne får fuld udblæsning. Men det kræver jo så, at vi – og i særdeleshed verdens ledere – gør noget for få os tilbage på rette spor.

For at det sker, skal der et folkeligt pres til.

Når man tænker på, hvad der sker i Grønland og i resten af verden, hvor tørke, tyfoner og orkaner og mangel på rent drikkevand er blandt konsekvenserne af klimaforandringerne, er det dog svært ikke at blive noget irriteret over, at alt for mange stadig lidt dumsmart konstaterer, at de da ikke har noget imod varmere vejr i Danmark.

Det er ikke bare en kynisk indstilling – for millionvis af mennesker ventes at blive drevet på flugt af klimaforandringer og endnu flere vil opleve fødevareusikkerhed. Det er også overmodigt. For som DMI har fastslået, er klimaforandringerne ej heller gode nyheder for Danmark. Stigende vandstande og hyppigere skybrud med efterfølgende milliardregninger er blandt de konsekvenser, vi kan se frem til i Danmark, ligesom klimaflytningen vil nå frem til vores grænser. Men vi har ikke tid til at vente på, at vi selv her i Danmark skal opleve så alvorlige konsekvenser, som de oplever i Grønland i dag, før det folkelige pres kommer. Vi må lytte til dem, der allerede står i problemerne. Vi må satse endnu mere på vedvarende energi, vi må droppe de fossile brændsler og vi må hellere gøre det i dag end i morgen.